

MATI IN GOSPODINJA

LETO 1933

20. APRILA

ŠTEV. 7

O rodovitosti vrtne zemlje

Navadno mislimo, da je zemlja tem rodovitnejša, čimbolj je gnojna, čimbolj na globoko je obdelana in čimbolj temeljito jo obdelujemo tudi med letom. Vendar pa zaloga redivnih snovi v zemlji (gnojenje) in še tako skrbna priprava zemlje (rahljanje, okopavanje) samo še ne stori zemlje rodovitne. V zemlji so še druge sile, ki so v najtesnejši zvezi z njeno rodovitnostjo. So to pred vsem majhna živa bitja **zemeljski bakteriji**, brez katerih je rast in rodnost naših kulturnih rastlin nemogoča. Kako silno majhna in v kakšni neverjetni množini se ta živa bitja (prištevamo jih k rastlinam), nahajajo v zemlji, nam kažejo preiskave mnogih učenjakov, ki so dognali celo njih število; n. pr. v 1 litru dobre vrtne zemlje so jih našli do 10 milijonov.

Zemeljski bakteriji — ti neogibni pospeševalci rodovitnosti — se pa nahajajo samo v gorenjih plasteh naše kulturne zemlje — čim bližje vrha, tem več jih je — ker le tu imajo potrebno toploto in dovolj zraka in druge za življenje, razmnoževanje in delovanje potrebne pogoje. Največ jih je ob površini, 20—30 cm na globoko. Od tod dalje se krči njihovo število bolj in bolj, čim globlje gremo v zemljo in v globini dveh, treh metrov jih popolnoma zmanjka — zemlja je brez bakterij — torej mrtva. Vsakemu pa je znano, da je taka mrtva zemlja popolnoma nerodovitna, pa če bi bila še tako obilno založena z redivnimi snovmi. Če jo spravimo na površje, izprva ne raste v njej nobena rastlina. Šele sčasoma, ko oživi,

torej ko se v njej naselijo in razplode zemeljski bakteriji, postane rodovitna. Razvoj teh bitij jako pospešuje gnojenje s hlevskim gnojem in sploh dodajanje organskih snovi, ki v zemlji trohne in množe v njej sprotenino (humus). Važno gnojilo, ki podpira nagel in živahen razvoj zemeljskih bakterij, je tudi **a p n o**, kjer ga zemlja že od narave nima dovolj.

Drug važen činitelj v življenju zemeljskih bakterij je zračni **kisik** (zrak). Kjer je zemlja na površju rahla, da z lahkoto prodira vanjo zrak, tam se zemeljski bakteriji bujno razvijajo in store zemljo godno in rodovitno. Nasproten pojav pa opazujemo, kjer je zemlja na površju strjena, od dežja stepena ali pa shojena. V taki zemlji trpe bakteriji pomanjkanje zraka in to se pozna seveda tudi na rastlinah, ki vidno hirajo.

Iz vsega tega sledi, da s pospeševanjem življenja zemeljskih bakterijev, pospešujemo naravnost tudi rodovitnost zemlje. Nasprotno pa škoduje rodovitnosti vse, karkoli ovira življenje in razvoj zemeljskih bakterij. **Dovolj sprotenine**, torej gnojenje s hlevskim gnojem; **dovolj vlage**, torej zadostne padavine in reden dotok podtalnice; **dovolj zraka**, torej odprta, rahla površina; **primerna toplota** — to so najvažnejši in najizdatnejši pospeševalci življenja zemeljskih bakterijev in zato tudi najboljši pospeševalci rodovitnosti.

Razen primerne gnojenja je pri vrtnih sadežih posebno važno, da je zemlja med rastlinami vedno rahla, odprta. Le pri rahli površini ima zrak neoviran dostop v zemljo in le rahlo površje zabranjuje preneglo izhlapevanje podtalnice. Zato je **o k o p a v a n j e** vrtnih sadežev najvažnejše kulturno delo na vrtu skozi vso poletno dobo.

Kakor je pa okopavanje koristno in potrebno, ima tudi svojo slabo stran, ker z vednim premikanjem gorenje zemeljske plasti zelo oviramo nemoteno delovanje zemeljskih bakterij. Poleg tega zamudimo s tem delom mnogo časa in nam povzročijo dokaj stroškov. Zato so v najnovejšem času začeli premišljevat, kako bi ohranili zemeljsko površje rahlo brez okopavanja. Posnemati so začeli naravo, ki ne trpi nikjer gole zemlje, ampak vsako goličavo nemudoma pokrije, da zabrani strjenje zemeljske površine. Prav isto dosežemo na vrtu, ako zemljo med rastlinami, zlasti spomladi in v ranem poletju, dokler je ne obsenčijo sadeži, pokrijemo s kakovj, ki ne zapira zraka, vendar pa brani, da se zemlja pod njo ne more strditi, ne izsušiti, ampak da ostane trajno rahla in vlažna.

Najizvrstnejša taka snov je droban gnoj, ki ga raztrosimo kaka dva prsta na debelo med rastlinami, ko so posajene. Dobre snovi za pokrivanje zemlje so tudi še: kompost, mah, listje, slama, plevel, sveža trava, zeleno vejevje, za silo tudi čreslo in žaganje. V Ameriki in tudi že po nekaterih krajih Evrope pokrivajo zemljo s posebno v to svrhu prirejeno lepenco in raznimi snovmi, ki jih izdelujejo velike tovarne.

S pokrivanjem zemlje poskušamo na vrtovih lahko v malem, pa se bomo prepričali, da ga razen gnojenja ni boljšega sredstva za pospeševanje rodovitnosti, nego je pokrivanje zemlje. S tem dosežemo tudi to veliko ugodnost, da pokrite zemlje ni treba nikoli zalivati in tudi plevel je v rasti jako oviran, zato zamudna pletev skoraj nepotrebna.

H.

ga S plutovinastim zamaškom iz drgneš madeže iz steklene in porcelanaste posode, mušje pike iz preprog in pohištva. Srebrna posoda se sveti posebno lepo, če jo drgneš z zamaškom in praškom. Če škripljejo vrata ali še butajo, zabij ob ključavnici ali ob tečajih košček plutovine. Daj drobno zrezane stare zamaške skoraj med sveže sadje, ki ga odpošiljaš.

Hugon Turk:

Kako nudijo rastline razne dišave, začimbe in celo zdravila

Kakor znano, vsebujejo raznovrstne rastline dostikrat posebna dišeča olja, katera po njihovem svojstvu imenujejo begljiva ali eterična olja, mnogoštevilne druge rastline pa imajo poleg tega ali tudi same zase ojstre kemijske snovi. Od pamtiveka je človek za to vedel in zato te rastline uporabljal za dišave, začimbe in tudi za zdravila. Begljiva olja in ojstre snovi podeljujejo jedem, pijačam, raznim izdelkom in tudi zdravilom boljši duh in okus, vplivajo na živce vonja, okusa in prebavil prijetno in lahko poživljajoče, pospešujejo slast do jedi in pijače, vzpodbujajo močnejše in hitrejše izločevanje prebavnih sokov, obenem zavirajo ali celo uničujejo gnilobo, oziroma delujejo zoper premočno delovanje povzročiteljev gnitja ali celo gnojenja in so, kot pravimo, antiseptična. Prav zato so mnoge rastline ne samo dobre in prijetne dišave in začimbe, ki pospešujejo slast in prebavo, temveč tudi izvrstna zdravila, ki se rabijo ne le kot ljudska zdravila, temveč tudi kot resna zdravniška sredstva v človeškem in živalskem zdravilstvu.

Splošno znano je tudi, da so begljiva (eterična) olja in kemijske snovi v različnih rastlinah zelo različno porazdeljena in zato vidimo, da prodajajo v gornje namene ali cele rastline z vsemi njihovimi deli ali pa le gotove rastlinske dele, v katerih se nahajajo zaželena olja in snovi; iz tega razloga pridejo na trg in v porabo nekatere rastline le sveže, večinoma pa posušene, nekatere le zdrobljene, zmlete, stolčene ali celo v praških.

Poglejmo si danes le na kratko, kaj rabimo od rastlin v gori navedene namene.

V mnogih slučajih se porabi kar cela rastlina, z ali brez korenin, tako n. pr. peteršilj, pelin, navadna kislica, navadna kopra ali smrdilja, gozdna in doma-

ča krebulnica, pehtran ali sibirski torkanj, rabarbara, grenkuljica, mladi odganjki hmelja itd.

Samo liste, brez ali z nadzemskimi deli rastline, rabijo od domače koristne kadulje ali žajbeljna, poljske in vrine materine dušice, od čobra ali šetraja, majorana, rožmarina, poprove kodro-listnate mete, prave sivke, podzidne rutice, rmana itd.

Liste in čebule (debla) izkoriščajo od znane domače zelené čebule, šalotke, česna, drobnjaka, navadnega luka ali pora, askalonskega in hrvaškega luka itd.

Liste in sadeže jemljemo od brinja in lavorjevega drevesa, cvetje in cvetne dele pa od lipovega cvetja, od že imenovane sivke, nerazvite cvetne popke od kapare, od gorskega kokovšnika (arnike), od pomaranče, bezgovega grma, prav posebno pa velike dolgolijaste cvetne brazde pravega žefrana in še ne razvite posušene cvete žebičnika (>nageljnovi klinčki<), cimetov cvet, ki se obere po cvetju in posuši, kobuli kopra (smrdilja) in dr.

Sadeži in semena: navadnega peteršilja, lavorjev sad in seme, sadovi našega in rimskega kumna, sladkega janeža, že imenovanega kopra, komarčka ali koperca, koriandra, pimenta in splošno znane paprike ali španskega popra, semena goršice, tujezemskega poprovega grma (>črni in beli poper<), glavičasti plod vanilije, plodovi ali le semena kardamoma, zbirni plodovi kinéškega ali zvezdnatega janeža itd.

Cvet in sad drevesa muškatoevca t. j. muškatoev cvet in orešček, hmelj.

Skorje, lupine: cimetovega drevesa, pomarančne in citronine lupine.

Korenike: zdravilne špajke (baldrian), kolmeža, gorskega kokovičnika ali brdnje (arnike) in tujezemskih rastlin: ingver in kurkuma.

Seveda s tem še ni popolnoma izčrpana vrsta rastlin-dobrodelnic, vendar naj za naše razmere sedaj zadostuje.

Podoba dobrega Boga je skrita v tebi, v dnu srca, zato jo čuvaj na vso noč, da je ne vzame órcha noč.

Kaznovanje otrok v šoli

Ali sme učitelj otroke v šoli pretepati? To vprašanje smo čuli že večkrat. Naj bo na vsa taka vprašanja odgovorjeno z zakonskim določilom, ki se glasi v § 67. zakona o narodnih šolah z dne 5. decembra 1929. leta dobesedno tako: >Telesna kazen je prepovedana. Druge kazni se smejo uporabljati samo v meri, ki učencu ne ubija volje in zaupanja v samega sebe.<

Kakšne >druge kazni< so mišljene v navedenem postavnem določilu, zakon pobliže ne našteva. Običajno se kaznujejo šolski otroci s pridržanjem v šoli po končanem šolskem pouku; ali tako, da mora učenec po večkrat prepisati kak stavek ali odstavek iz šolske knjige, ako je bil prelen, da bi se ga bil vtisnil v glavo. Ali, da mora stati za kazen v kotu zunaj šolske klopi; i. dr.

Telesne kazni s palico ali z roko so bile pač v navadi takrat, ko so po lastnih vzgojnih metodah vtepali v glave mladini abecedo in druge osnovne učenosti z računanjem od ene do sto razni dosluženi avstrijski >frajtarji<. Moderna (kolikor je bila moderna) poznejša avstrijska zakonodaja pa je vzgojne metode (načine vzgoje) s palicami in šibami ter s klofutami in pestmi (po naše bi rekli sedaj z batinanjem) — odpravila že v prejšnjem stoletju. Ne vemo torej, zakaj naj bi se uvajale pri nas sedaj telesne kazni s pretepanjem otrok bodisi s klofutami ali s palico in šibo. Posebno, ko je to prepovedano z zakonom. Res je še vedno resničen pregovor, da >šiba novo mašo poje<. Toda le šiba v rokah edino poklicanih staršev! Ako torej šolski otrok zagreši kako dejanje, ki res zasluži, da se mu naloži s palico nekaj gorkih dokazov o storjenem grehu, je pač dolžnost šolskega vzgojevalca, da pokliče očeta ali mater. Šele tedaj, ako pooblasti oče ali mati učitelja, da sme on v njihovem imenu izvršiti na otroku tudi telesno kazen, a le v tem primeru, se more reči, da ni storil prestopka zoper postavno določilo.

Mnogo se je že pisalo o vzgoji otrok

tudi že v »Domoljubu« in njegovih pri-
logah. Vendar se zdi, da se je pisalo prej
premalo nego preveč. Zato mislim, da bi
bilo prav koristno, ako bi kak izkušen
šolnik tudi v tem najbolj razširjenem
slovenskem listu napisal kak sestavek o
razmerju med domom (družino odnosno
med starši) in med šolo prav glede kaz-
novanja otrok. In pa glede vzgoje same!
Navedeni zakon ima v točki 9. — § 77.
kratko, pa vendar vidno določilo, po
katerem spada med dolžnosti učiteljev:
»sodelovati pri učiteljskih in roditeljskih
zbiorih, ki se sestajajo zaradi pretresa-
nja vzgojnih vprašanj«. Ali se prirejajo
taki sestanki, ki jih imenuje zakon celo
zборе ter jim daje s tem poseben pomen
in poudarek, res vsepovsod in po vseh
šolah? Ako se ne, zakaj se ne? Take
zборе imamo pravico zahtevati, ker je
ta zahteva utemeljena v zakonu. Iz po-
vedanega pa izhaja, da vzgoja ni abso-
lutno izročena šoli, marveč je le skupna
dolžnost doma in šole, sporazumno z
roditelji-starši in z učiteljsvom.

F. K—n.

Pridi k nam Tvoje kraljestvo

Gospod nas uči moliti za božje kra-
ljestvo. Pa kaj je božje kraljestvo? Kak-
šne predstave, kakšne upe in želje naj
vzbuja v moji duši in katere moči naj
razvija?

Ljudje ob Gospodovem času so si
mislili božje kraljestvo kot svetno poli-
tično Mesijevo kraljestvo, kraljestvo zu-
nanjega sijaja, uredničenja vsega resnič-
nega, dobrega, pravičnega tu na zemlji,
kot kraljestvo večnega svetovnega mi-
ru, ko vsak prepir, vsaka grenkoba, ves
trud, da celo bolezen premine. Mislili
so ti, da bo to kraljestvo od zunaj prišlo
do človeštva, poslanec Jehove, Mesija,
ga bo prinesel iz oblakov neba z močjo
rebeških vojnih trum. Celu na Kristusa
samega se je upalo to svetno kraljestvo
v skušnjavi: to vse ti hočem dati, če
padeš pred mene in me moliš...

Tudi apostoli in učenci Gospodovi
se niso mogli oprostiti te misli in so do-
mnevali, da so poklicani ustanoviti to

Mesijevo kraljestvo. In vsi na zemljo
navezani ljudje sanjajo tako radi o ta-
kem božjem kraljestvu. Judje so Gospo-
da najbolj glasno pozdravljali, ko je po-
množil kruhe, takrat so ga hoteli s silo
napraviti kralja. Ko so pa zaslutili, kako
prav za prav misli, tedaj so zbežali in ga
zapustili. Tudi njegovi mu niso zvesti
ostali, ko je hodil grenko pot trpljenja,
ki pa je bila vendar pot božjega kra-
ljestva.

Pa kaj je božje kraljestvo, ki je bilo
tako živo v Jezusovi duši? Skrivnost
je, ki ne bo zunaj postala resnica, ne v
ustavah in zakonih in ustanovah, ki pa
naj oživi v dušah. »Božje kraljestvo je
sredi v vas.« Ne vem, prijatelj, če razu-
meš es to božje kraljestvo, ali so te
svetne skrbi in načrti, dnevna politika
in življenski boji, znanost in kultura
popolnoma zagnili in zasuli ter umazali
studeneč žive vode, ki je v tebi? Ali je
še morebiti nekaj v globini tvoje duše,
ko slišiš besedo o plemstvu božjega
otročstva? Prav mnogo je ljudi, ki pri
tem ničesar ne mislijo in zato se z njimi
ne moreš sporazumeti o božjem kra-
ljestvu. Trgujejo in obratujejo in v tej
trgovini in tem obratu izginjajo, za božje
kraljestvo pa nimajo nikakega časa.

Prisluhniti moraš vase, ako še čutiš
v sebi stremljenje po prostosti, od vsega
tega hlapčevstva mamonovega in vse
površnosti vnanje kulture! Če imaš še
hrepenenje po plemenitem, čistem, vi-
sokem človečanstvu, hrepenenje po du-
ševnem plemstvu in stvariteljski vdani
ljubezni? Če je pripravljenost v tebi, da
postaneš orožje božje pri obnovi člo-
veštva? V tebi se mora roditi božje kra-
ljestvo in zaživetiti, opustiti moraš ubogo
človeško preračunjenost, pa tudi vso
neresničnost in hinavščino, s katero se
marsikdo sam nalaže in ogoljufa.

Ako je božje kraljestvo v tebi, bo
kmalu to pazila tvoja žena in tvoji otro-
ci. Čutili bodo, da imajo očeta, ki je po-
stal povsem drugačen, kakor je bil prej.
In tvoji sosede in sodelavci bodo to
opazili — ne, da govoriš samo svete reči,
jim pridiguješ in oči zavijaš, ampak, da
delaš med njimi ono božje delo, kot pra-
vi mož. V tebi bo oživel vzajemnost.

od tebe bo izhajala reka pravega poštenega življenja in vsakdo bo vedel, koliko je vredno to, če ima tebe za prijatelja in če se more nate zanesti.

Najčudovitejši privid bi bil, ako bi božje kraljestvo iz tihote duš izstopilo in postalo dejanje tudi v vnanjem življenju človeka, ko bi dobrotu, pravico, resnica in bi prinesle človeštvu miru. nica in bi prinesla človeštvu miru.

Ali pa bo ta privid kdaj postal resničen? Ali bo kdaj zmeda premagana na svetu? In če ne bo postala resnica nikoli, če bo boj med božjim kraljestvom in hudobcem trajal vse do konca sveta, kaj ne bo končno vendar zmagala božja in onih, ki so bili božji vitezi? In ali ne bo po vsem tem dobro prišlo do nadvlade, ker samo to ima večnost v sebi?

To je naša nada, da nismo sužnji zemlje, nismo določeni za pogubljenje, ampak, da je večno življenje v Bogu. Nebeško kraljestvo pridobiti, to je Boga samega, ne kot plačilo, kakor bi trgovec plačeval, ampak kot sad, kakor iz boja z zimo pomladi cvetke prirastejo in v jeseni sadje prineso.

To je smisel zemeljskega božjega kraljestva, t. j. Cerkve, da vodi s svojo učeniško službo vse človeštvo k temu večnemu kraljestvu božjemu.

Molimo za božje kraljestvo, a molitev ni samo govorjenje, ne samo prosjačenje pred Bogom, ampak hotenje, hrepenenje in pripravljenost z božjo milostjo udeležiti to, za kar prosimo. Tako je prošnja »Pridi k nam Tvoje kraljestvo« obenem krepak sklep naše volje: »Tvoje kraljestvo o Bog, hočem uresničiti v svojem življenju, zato se predam popolno Tvoji najsvetejši volji in upam na večno božje kraljestvo.«

Snaženje ribe. Ribu položim na desko, s papirjem ji primem glavo, ter ji ostrgam luskine. Na trebuhu jo po dolgem prerežem in odstranim drob. Pri tem je treba paziti, da se žolč ne razlije po ribi. Ko ji odrežem plavuti in rep, jo v mrzli vodi operem. S tako pripravljeno ribo se lotim različnih kuharskih umetnosti.

R a z n o

Nekaj o ženi

Samo ena ljubezen je popolnoma ne-sebična, popolnoma čista, popolnoma božja: to je materina ljubezen do otroka. (Jurij Ebers.)

Zakoni se sklepajo v nebesih: zato je treba nebeške potrpežljivosti, da ga složno prenašate na zemlji. (Nestroy.)

Globoko čutiti, ljubiti, trpeti in se žrtvovati — v tem je in bo vedno obseženo žitje žen. (Balzac.)

Najsrečnejše so dežele in najsrečnejše so žene, o katerih se ne govori. (Schiller.)

Žena je navadno zadnji prijatelj, ki ostane možu v težki dobi, ko ga je obiskala usoda z bridko preizkušnjo. (Jean Paul.)

Ženinovo srce pozna samo eno srečo na zemlji: ljubiti in biti ljubljeno. (M. Beer.)

Ne zlato, ne srebro ne more resnično osrečiti žene, marveč samo zavest in čut, da je ljubljena, in v tem so si vse enake, vzvišene in skromne, bogate kakor revne. (K. Gützkov.)

Žena, ki se često razkazuje, in obleka, ki se šestokrat nosi izgubita na ceni. (Angleški pregovor.)

Ljubezen žene raste z žrtvami. (Paul Koch.)

Kako pomaga nemška vlada sirariem

V pomladanskih mesecih pade navadno cena sira, radi česar so najhuje prizadete sirarne, ki izdelujejo mehki sir. Da tej sirarski krizi odpomore, je sedaj sklenila nemška vlada pokupiti 5000 stotov (50 vagonov) mehkega sira v južnonemških sirarskih okrajih ter ga razdeliti med brezposelne. Vzlic temu se bojijo sirarji, da bodo cene padle tam, kjer ga bo država preveč razdelila, in ne bo več povpraševanja po tem siru.

Ze pred leti je nemška vlada izvedla podobno akcijo, toda na ta način, da je nakupljeni sir vkletila in skrbela, da ne pride preveč blaga naenkrat na trg. Vzlic temu se pa cena ni mogla vzdrža-

ti, ker se je vedelo, da je blaga več kot dovolj na razpolago.

Take akcije so vsekakor bolj na mestu, kakor pa one, ki imajo namen vzdrževati ceno z uničevanjem previšnjih pridelkov, kakor se je to zgodilo v Ameriki s kavo, pšenico in bombažem, na Holandskem s čebulami hijacint itd. Tako namerava Holandska sedaj, da vzdrži cene prašičem, uničiti 100.000 pujskov, ker bi njih razdelitev med brezposelne povzročila »prevelike stroške«.

700 milijonov ovac

Natančno število vseh ovac na svetu je težko dognati, ker primanjkujejo podatki iz manj kultiviranih pokrajin Azije in Afrike. Vzlic temu cenijo celotno množino na približno 700 milijonov. Največ jih je v Evropi, okroglo 220 milijonov, sem namreč prištevamo vso Rusijo z ogromno površino in blizu 90 milijoni ovac. Amerika jih ima 170 milijonov, Avstralija 140 mil., Afrika 100 milj., Azija brez Rusije 65 milijonov. V Evropi jih ima poleg Rusije največ Anglija, 26 milj., četudi ima komaj 45 milj. prebivalcev; Španija 19, Romunija 12, Francija 10, Italija 10, Jugoslavija 8,5, Bolgarija 8,5, Grčija 6, Irska, Nemčija in Portugalska po 3,5 milj. — Četudi ima naša država primeroma dosti ovac, moramo vzlic temu upoštevati letno mnogo volne, ker je ta pri nas slabše kakovosti, neprimerna za boljše tkanine.

ga **Uživaj vsak dan jabolka.** Za naše zdravje je uživanje jabolk zelo koristno. Jabolko ima med vsemi sadovi največ fosforne kisline, ki je možganom potrebna. Zato naj bi taki, ki duševno naporno delajo, ki računajo, pišejo ali se učé, pojedli, ko čutijo utrujenost, eno ali dve jabolki. To možgane in živce zelo potolaži. Pa tudi sicer je jabolko zdravilno sredstvo. Marsikateri je zelo občutljiv v grlu. Takoj postane hripav, če se le malo prehladi. Tak naj zjutraj, ko vstane in zvečer, predno gre spat, poje eno jabolko. Jabolčna kislina varuje grlo, da mu sprememba toplote toliko ne škoduje. Matere naj bi dale otroku, ko gre v

šolo, jabolko na pot. Otrok se s tem, da poje jabolko, zavaruje proti marsikateri bolezní. Nekateré matere dajo otroku zvečer košček čokolade, da bi mu spanje posladkale. S tem otroku le škoduje. Sladkoba zobovje kvari. Ako pa predno se vleže, poje jabolko, kislina uniči v ustih klice gnílobe. Tudi taki, ki imajo slabo spanje, naj bi pojedli redno, predno se vležejo, eno jabolko. Jabolko tudi prepreči, da se ne dela sečni kamen, ker ugodno vpliva na obisti. Tudi okus uživanja jabolk pospešuje. Zato vzamejo vinski trgovci v žep jabolko in predno pokušajo vino, pojedó malo jabolka. Ako otroci tako sadje zažele, ni to sladkosnedenost, ampak naravna potreba. Starsi preskrbite jim jabolk. Zato kmetje sadite sadno drevje, zlasti pa jablane!

ga **»Tobak in muha so najhujša nadloga naše pokvarjene dobe«.** je rekel že pred sto leti Sind, načelnik verske sekte Sindov. Pokazal je žlindro iz pipe in rekel: »Tako zamaže tobak telo.« In res. Kadilec in nekadilec se razločujeta po obleki in obrazu. Kadilčeva obleka je vsa prekajena, in nikoli tako lepo gladka kakor nekadilčeva. V tobakovem dimu so snovi, ki razkrajajo. Zato raztrga in porabi kadilec več obleke. Tudi več perila. Kdor sedi po zakajenih kavarnah ve, kako se mu zamaže perilo. Tobakov duh se prime kože in zaleze v kožo. Kadilčevi zobje so porumeneli, obraz nima nikdar cvetoče barve, strastnega kadilca spoznaš po pepelnati koži in prstih, ki so vsi rjavi. Ti znaki so zoprni pri moškem, pa še bolj pri ženski.

ga **Bolhe, stenice in uši prenašajo** bolezní. Otrok, ki ga trpinči mrčes, ne more spati. V zakotnih luknjah velemest umrje mnogo otrok, ker jih muči mrčes. Legar prenašajo uši. Pa tudi ščurki so nevarnost za zdravje. Pajki in muhe so prinesli že marsikomu smrt. Podgana obleze vse luknje in nesnago, nato pa lahko okuži živež, do katerega pride. Dosti ljudi je že umrlo od jedi, ki jo je oblezla podgana, pa tudi podganin ugriz je strupen in se težko pozdravi. Zato je treba začeti neizprosno vojno z mrčesom.

Z A N A Š E M A L E

Prosjak otroku

V oči mi glej, če moreš v njih
iz bolečin zabrisanih
preteklost mojo temno brati!
Vse svoje dolge, hude dni
zapisal v svoje sem oči,
kot bedne dece bedna mati.

Besedam sladkim ne veruj,
najslajšim večkrat struž ni kuj!
Veruj trpeči moji duši!
Otrok, za bol oko imej,
za vzdih uho, za drugo prej —
oslépi pol in pol oglúši!

Bylousenko:

Kako je volk kaznoval lisico

Strina lisica je že večkrat opeharila volka, potlej se mu je pa posmehovala. To se je volku za malo zdelo, zato je sklenil, da se bo maščeval. Slišal je, da si je lisica naredila lične sani, da vpreza vanje triletnega junca ter se rada vozi po gozdu.

Neki dan je volk tekel po gozdu in je videl, kako se je strina lisica peljala na saneh, ki jih je vlekel junec.

»O, dober dan, strina,« je priliznjeno pozdravil, kakor bi ne bil nanjo nič hud.

»Bog daj, volk!«

»Pelji me, ljuba sestra!«

»Kako neki? Polomil bi mi sani.«

»Ne polomim jih. Stopim nanje samo z eno nožico.«

»Pa stopi no!«

Volk je stopil na sani. Pa sta se peljala, peljala, ali mahoma resk-resk.

»Ojoj, kaj bo?« je vzdihnila lisica, »sani pokajo.«

»E, beži, beži, sestra, moji členki tako pokajo.«

Peljala sta se dalje in volk jo je poprosil: »Utrujen sem, strina, daj, stopim na obe nogi.«

»Kje je to mogoče?« se je branila lisica. »Polomiš mi sani.«

»Ne boj se, ne polomijo se.«

»No pa stopi!«

Toliko, da je volk stopil, sani pa spet resk-resk.

»Ej, ej, volk, sani pokajo. Zlezi, sicer mi jih razlomiš!«

»Kaj si, strina, vse misliš? Oreh sem trl.«

»Daj mi ga!«

»Bil je zadnji.«

Peljala sta se zopet dalje.

»Oh, ne morem več stati, strina. Sedem k tebi.«

»Menda bi res rad sani polomil! Kako naj potlej pripeljem drva?«

»Nak, je vele! volk, ne polomim jih.«

»Pa sedi no!«

Komaj je volk sedel, sani pa resk-resk in so razpadle.

Lisica ga je začela oštevati: »I, kaj si mi pa to napravil, volk?«

Volk se je popraskal za ušesom, kakor da mu je žal, v resnici se je pa radoval, da je lisici poplačal njeno posmehovanje. Zmerjala je lisica volka, zmerjala in kričala: »Zdaj se mi kar poberi in pripravi les za sani!«

»Kako naj pripravim les, ko pa ne vem, kakšne les mora biti?«

»O, prijatelj! Sani si znal polomiti, drevja pa ne znaš sekati? Reci, sekaj se drevo krivo in ravno!«

Volk je odšel. Prispel je v gozd ter zaklical: »Sekaj se drevje krivo in krivo.«

Nasekal je lesa in ga privlekel k lisici.

Lisica je videla tiste rogovile, da bi še za kolce ne bile, nikar že za sani.

Iznova se je zadržala na volka: »Neroda nerodna, niti lesa ne umeš izbrati! Sedi semkaj, pojdem ter si nasekam lesa sama.«

Pa je odšla. Volk je sedel in premišljeval: Junčka snem in zbežim. Pregriznil je junca pri lakotnici ter ves drob pojedel. Potlej je v junca izpustil vrabce, luknjo zalepil s smolo, sam pa se je skrtil za grmiček pa čakal.

Lisica je prišla, popravila sani, sedla ter pognala junčka: »Ajs, junček, ajs!«

Ali junček se ni premaknil. Švrknila ga je z bičem. Pa toliko da ga je oplazila, je izpadel šop slame, vrabci pa frrr! Izza grmička je pa volk vpil: »Poganjaj, le še bolj poganjaj, strina lisica, preluknjanega junca.« In zbežal je v gozd.

Trije bistri

Neki kmet se je odpravil na pot in je naročil svoji ženi: »Mene tri dni ne bo nazaj. Če pride medtem živinski kupec, mu krave lahko prodaš, toda ne ceneje kot za dvesto goldinarjev. Opozorim te pa, bodi pametna, ker so kupci prekanjeni, ti pa slabe glave, odkar si nanjo padla. Ako mi narediš kako neumnost — vidiš jo palico! — ne bo ti dobro!«

Mož je odšel in kupec res prišel. Ko si je krave ogledal, je bil s ceno zadovoljen. Kar odpeljati jih je hotel, toda žena ga je na dvorišču opomnila: »Kaj pa denar?« Mož je dejal, potem ko se je otipal po suknjiču: »Oj, pozabil sem ga doma! Toda bodite brez skrbi, samo dve kravi odpeljem, tretjo vam pustim za aro.« Ženi se je zdelo prav in si je še domisljala, kako bo mož vesel, ker je napravila tako ugodno kupčijo. Ko se je mož tretji dan vrnil, je vprašal: »Kje pa je denar?« — »Denarja pa nimam,« je odgovorila žena, »imam pa dobro aro zanj.« — »Kakšno aro?« je zaškrbelo moza. »Eno izmed krav mi je mož pustil za aro. Jaz sem modro ukrenila: izbrala sem najmanjšo, ker najmanj sva.« Mož se je hitro razhudil. Že jo dvignil nad zeno gorjačo, pa se je vendar še premislil: »Grem od doma,« je rekel, »ako dotim še bolj neumnega človeka, kot si ti, pa ti bo prizanešeno.«

Mož je šel na veliko cesto in kmalu opazil, da prihaja voz. Na vozu je stala močna ženska in ves čas ni sedla. »Ta bo najbrž prava!« si je mislil mož in je skočil pred njen voz, ko se je pripeljala mimo. »Odkod pa vi?« se je začudila ženska. »Z nebes sem padel,« je rekel mož, »in zdaj ne znam nazaj. Bi se li lahko z vami peljal?« — »Jaz se ne peljem gor,« je rekla ženska, »imam pa moža gori že tri leta. Gotovo ga poznate?« — »Kaj poznam, poznam, ovce pase gori od prav

strgan hodi.« — »O ti ubogi mož!« vzklikne žena, »brž mu pošljem novo obleko kajne, da mu jo ponesete?« — »Z obleko ne bo nič,« odgovori kmet, »ne puste je v nebesa.« — »Veste kaj,« reče žena, »pa vam dam denarja; ravno sem pšenico dobro prodala, denar pa lahko skrivši spravite v nebesa.« Kar oddrdrala je domov — seveda stoji, ker je rekla, da žival lažje pelje, če ne sede — in čez dober čas mu je res prinesla denar in se mu še zahvalila za prijazno uslugo.

Doma je žena povedala sinu, na kak pripraven način je poslala rajnkemu očetu denar v nebesa. »Tako moram za tem možem,« je rekel sin, »da poizven, kako je kaj v nebesih in če se dobi kaj dela.« Sedel je na konja in res našel kmeta, ki je ravno pod vrbo preševal denar. »Ali vi pozna e tistega moža, ki je z nebes padel?« ga je vprašal. »Poznam, poznam,« je odgovoril kmet, »na onole goro je šel, ker ima od tam najbliže v nebesa. Če dobro poženete, ga še ujmete.« — »Oh!« reče sin, »vzemite vi mojega konja in jedite za njim, ker ga bolje poznate!« — »Aha,« si je mislil kmet, »ta je tudi eden izmed bistrih!« Zajahal je konja in odjezdil. Toda nazaj ga ni bilo več. Sin je doma povedal materi: »Mož je najbrž tudi konja odpeljal očetu.« Mati je fanta pohvalila: »Prav je naredil; ti si mlad in lahko peš hodiš.«

Kmet je doma privezal konja poleg krave, ki je ostala za aro, in potem je šel k ženi. »Katica,« je rekel, »kakšna sreča! Dva sem našel, ki sta še bolj neumna, kot si ti. Bodi vesela, da mi ni treba rabiti gorjače!« Potem je zlezal na peč, prižgal si pipo in pomodroval. »Ej, dobra kupčija to! Za dve suhi kravi sem dobil dobro rejenega konja, pa še možnj denarja po vrhu. Ni tako napak, če ima človek neumno ženo!«

1. Koliko je še čistokrvnih Indijancev (13 milijonov. Skoraj vsi v Južni Ameriki v Severni le 25 tisoč.)?

2. V kateri evropski državi pišejo najprej ime, potem stan in nazadnje priimek. Na Ogrskem.

Kaj je kopenska sila? (Mož, ki dvigne 70 kg v 1 sekundi en meter visoko) ali? (Kaj je kopenska sila?)